

MAKTABDA O‘QUVCHI QIZLAR TARBIYASINING PSIXOLOGIK JIHATLARI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH

*Muallif: Baxodirova Shohsanam Olimjon qizi
Toshkent shahar Sergeli tumani 305-sonli umumiy
o‘rta ta’lim maktabi amaliyotchi psixologi*

Annotatsiya

Mazkur maqola umumta’lim maktabida o‘quvchi qizlar tarbiyasining o‘ziga xos psixologik jihatlarini tahlil qilishga bag‘ishlangan. Unda qizlarning shaxsiy, ma’naviy-axloqiy va ijtimoiy rivojlanishidagi asosiy muammolar va ularni hal etishda maktab psixologining o‘rni yoritilgan. Tadqiqot maqsadi – maktab sharoitida qizlarning o‘ziga bo‘lgan ishonchini shakllantirish, o‘z-o‘zini anglashini chuqurlashtirish va salbiy ta’sirlardan himoya qilish bo‘yicha psixologik yordamning samaradorligini baholashdan iborat. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, individual va guruhli psixologik ishlar qizlarning ijtimoiy moslashuvi va kelajak hayotga tayyorligini sezilarli darajada oshiradi.

Kalit so‘zlar: *Qizlar tarbiyasi, psixologik qo‘llab-quvvatlash, o‘z-o‘zini anglash, ma’naviy-axloqiy tarbiya, reproduktiv salomatlik, ijtimoiy adaptatsiya, maktab psixologi.*

1. Introduction (Kirish)

Mamlakatimizda yosh avlod, xususan, qizlar tarbiyasiga alohida e’tibor qaratilmoqda. Qizlarning barkamol, ma’naviyatli, milliy qadriyatlarga sodiq va zamonaviy bilimlarni egallagan shaxs bo‘lib voyaga yetishi jamiyat ravnaqi uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. O‘smirlik davridagi qizlar nafaqat o‘qishdagi qiyinchiliklar, balki tengdoshlar bilan munosabatlar, tashqi ko‘rinishga nisbatan xavotirlar, o‘z-o‘zini qadrlash muammolari va kelajakdagi oilaviy hayotga tayyorgarlik kabi bir qator psixologik bosimlarga duch kelishadi. Toshkent shahar Sergeli tumani 305-maktabida o‘tkazilgan kuzatuvlar shuni ko‘rsatmoqdaki, ushbu bosimlar qizlarning akademik ko‘rsatkichlariga, psixologik holatiga va ijtimoiy moslashuviga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Mazkur tadqiqotning maqsadi – maktab psixologi faoliyati doirasida o‘quvchi qizlar tarbiyasining psixologik asoslarini o‘rganish va ularning har tomonlama rivojlanishini ta’minlash bo‘yicha samarali mexanizmlarni aniqlashdan iborat.

2. Methods (Tadqiqot metodlari)

Tadqiqot 305-maktabning o‘rta va yuqori sinf (6-11-sinf) o‘quvchi qizlari hamda ularning ota-onalari ishtirokida o‘tkazildi. Maktab psixologi Sh.O.Baxodirova o‘z faoliyatida quyidagi metod va yo‘nalishlardan foydalanadi:

- **Psixologik diagnostika:** Qizlarning o'ziga bo'lgan ishonch darajasi (Kupper-Smit testi), xavotirlik darajasi (Spilberger-Xanin testi), oiladagi munosabatlar, shaxslararo muloqot ko'nikmalari va kelajakdagi kasbiy intilishlarini aniqlashga qaratilgan so'rovnomalar.
- **Korreksion-rivojlantiruvchi treninglar:** "Men – o'ziga ishongan shaxs", "Muloqot san'ati", "Hissiyotlarni boshqarish" mavzularida guruhli treninglar o'tkazish.
- **Individual konsultatsiyalar:** Shaxsiy muammolari, o'qishdagi qiyinchiliklar, tengdoshlar bilan munosabatlar va oilaviy vaziyatlar bo'yicha individual maslahatlar.
- **Profilaktik-ma'rifiy ishlar:** "Qizlar salomatligi", "Odob-axloq qoidalari", "Internet xavfsizligi" mavzularida seminar-suhbatlar va videoma'ruzalar tashkil etish.
- **Ota-onalar bilan ishlash:** Qizlarning tarbiyasidagi dolzarb masalalar bo'yicha ota-onalar uchun seminar-maslahatlar o'tkazish.

3. Results (Tadqiqot natijalari)

305-maktabda o'quvchi qizlar bilan olib borilgan psixologik ishlarning bir yillik natijalari quyidagilarni ko'rsatdi: 1. **O'ziga bo'lgan ishonchning ortishi:** Psixologik treninglardan o'tgan qizlarning 70% ida o'ziga bo'lgan ishonch darajasi sezilarli darajada ortgani, passivlik va uyatchanlik kamaygani aniqlandi. 2. **Xavotirlik darajasining pasayishi:** Diagnostika natijalariga ko'ra, psixologik qo'llab-quvvatlash olgan qizlarda maktabga, tengdoshlar bilan munosabatlarga bog'liq xavotirlik darajasi o'rtacha 20% ga pasaygan. 3. **Ijtimoiy faollikning oshishi:** Psixologning individual va guruhli ishlari natijasida qizlarning maktab tadbirlari va to'garaklarida ishtirok etish faolligi 35% ga oshgani kuzatildi. Bu ularning ijtimoiy moslashuviga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. 4. **Ota-onalarning xabardorligi:** Ota-onalar uchun o'tkazilgan seminarlar natijasida ularning qizlar psixologiyasiga oid bilimlari 40% ga yaxshilandi, bu esa uyda sog'lom psixologik muhit yaratishga yordam berdi.

4. Discussion (Muhokama va tahlil)

Olingan natijalar maktab psixologining o'quvchi qizlar tarbiyasidagi muhim rolini tasdiqlaydi. Qizlar o'smirlik davrida juda ta'sirchan bo'lib, ularning shaxsiyatini shakllantirishda nafaqat oila, balki maktab va psixologik xizmat ham hal qiluvchi ahamiyatga ega. O'ziga bo'lgan ishonchni mustahkamlash, hissiy barqarorlikni ta'minlash va to'g'ri qadriyatlarni singdirish ularning kelajakda jamiyatning faol va mas'uliyatli a'zosi bo'lishi uchun zamin yaratadi.

305-maktab tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, qizlar bilan ishlashda ularning individual xususiyatlarini inobatga olish, ularga tinglovchi va maslahatchi sifatida yondashish, shaxsiy makonini hurmat qilish muhimdir. Shuningdek, zamonaviy axborot texnologiyalari orqali tarqalayotgan salbiy ta'sirlardan himoya qilishda

ma'rifiy va profilaktik ishlar uzluksiz olib borilishi zarur. Psixologik xizmatning samaradorligini oshirishda pedagoglar va ota-onalar bilan doimiy hamkorlikni yo'lga qo'yish muhim ahamiyat kasb etadi.

5. Conclusion (Xulosa)

Maktabda o'quvchi qizlar tarbiyasi – bu kompleks va uzluksiz jarayon bo'lib, unda maktab psixologining faoliyati beqiyosdir. Baxodirova Shohsanam Olimjon qizining 305-maktabdagi faoliyati qizlarning har tomonlama rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini isbotladi.

Tavsiyalar: 1. **Individual rivojlanish dasturlari:** Har bir qizning yoshi va psixologik xususiyatlaridan kelib chiqib, shaxsiy rivojlanish va qo'llab-quvvatlash dasturlarini ishlab chiqish.

2. **O'z-o'zini anglash klublari:** Qizlar uchun "Munozara klublari" yoki "O'z-o'zini anglash guruhleri" tashkil etish orqali ularning fikrlash doirasini kengaytirish, o'z-o'zini ifodalash ko'nikmalarini rivojlantirish.

3. **Mentorlik tizimi:** Muvaffaqiyatli ayollar (pedagoglar, sobiq bitiruvchilar, jamoat faollari) ishtirokida mentorlik tizimini yo'lga qo'yish.

4. **"Qizlar salomatligi" markazlari:** Maktabda yoki tuman miqyosida qizlar salomatligi va gigiyenasiga oid maslahatlar beruvchi markazlar tashkil etish.

5. **Innovatsion texnologiyalardan foydalanish:** Onlayn resurslar, interaktiv o'yinlar va mobil ilovalar orqali qizlar uchun psixologik-ma'rifiy materiallarni yetkazish.

Ushbu chora-tadbirlar 305-maktabda o'quvchi qizlarning nafaqat ta'lim olishiga, balki ularning barkamol, ijtimoiy faol va hayotga tayyor shaxs bo'lib kamol topishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 2-martdagi "2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini "Ilm, ma'rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili"da amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida"gi PF-5953-son Farmoni.
2. Zimnyaya, I. A. *Pedagogicheskaya psixologiya*. Moskva: Logos, 2004.
3. Karimova, V. M. *O'smirlilik davri psixologiyasi*. Toshkent: Fan va texnologiya, 2012.
4. Maktab psixologining faoliyatini tashkil etish bo'yicha me'yoriy hujjatlar (O'zR Xalq ta'limi vazirligi).
5. Baxodirova, Sh. O. *Qizlar tarbiyasida psixologik yondashuvlarning ahamiyati* (metodik tavsiyalar).